

JEUGDHERINNERINGEN VAN OMSTREEKS 1880

X. SUNTERE KLAËS

Zaansch dialect

In veul gezinne was 'r al 't ien in aer an de hand, vóór 't Suntere Klaes was. 's Evens wier d'r, deur heel wet kindere, 'n mandje mit hooi in 'n klit roggebrood onder de skoorstien 'ezet. Dat was voor 't peerd van Suntere Klaes. Deer wier 'n skoen of 'n klomp bai 'ezet, op hoop dat de Sunter deer wet in zou doen.

Ze stonge deer den bai te zinge:

*Suntere Klaes kepoentje,
Gooi wet in me skoentje,
Gooi wet in me laersie,
Dank je, Suntere Klaesie.*

Den te bed, in loistere of ze 't peerd al hoorde, op 't dak. Want toe reed de Sunter over de daeke.

Maer, Klaes Vaak was altaid eerder present as Suntere Klaes, in dat vonde de ouwers maer wet best! 's Oches was 't eerste loopie nè de skoorstien. 't Hooi was den verdwene in de klit ok, dus was de Sunter d'r 'eweest. Dat viel ok te merreke deurdat 'r wet aers in 't mandje lag, of in de skoen of klomp 'estopt was. Somwaile zat 'r ok wel 'n taai- of zoikerding (taai-taai of speculaas) of 'n aere lekkernai, in de kouse. 'n Kinderehand was toe gauw 'evuld, in deerdeur de blaiskip groot, want deur de bank kwam 'r, in werkmansgezinne, zelde of nooit snoeperai in hois. Gien wonder dus, dat de Suntere Klaestaid wellekom was. 't Beurde ok wel, dat 'r al vóór 5 of 6 December, op 'n evend, op de deur 'ebonkt in mit 'n ketting, mit groote skalleme, 'erammelt wier.

Dat was 'n skrik! In as den de deur ope 'egoid wier in behalleve 't gerammel van de ketting, de mit 'n barse stem oit-'esproke vraag klonk: „Benne hier nag stoute kindere?!“ den was 'r onder klaintjes meestal gien ientje die deerop dorst te antwoorde.

Dat deen moeder den maer, of vader — temenste as die 't niet zelf was, die voor boeman speulde. Den wiere eerst de noodige vermanenge oit-'edeeld in deernè vollegde 't gooie mit peperneute of

moppe. Deerdeur wier alle bangelekhaid mitien verdreve in gong 't op 'n grabbele, weerbai 't an leve maeke niet ontbrak.

An de weg ko'je ok merreke as 't teuge Suntere Klaes gong, want den liepe de *kiepsters*, mit 'rloi mande mit taai en zoikergoed, sukkelaet in ok wel stroopbrood, te vente, hois òf, hois an.

Dat vente, meestal deur ouwe vrouwe — veulal weduwvrouwe — oit 'coefend, wier *kiepe* 'enoemd, dus wazze die vrouwe, baigevolg, kiepvrouwe of kiepsters. Dat wistte ze netuurlek wel in d'r wier ok wel 'ezorgd datte ze 't onhouwe konne, want of in toe hoorde je, as 'r zoo'n vrouw in 't zicht was, zinge:

'n Haen in 'n hen
In 'n kopere pen
In 'n kiep-kiep-kiep.

Achter de winkelraeme ko'je ok bespeure, dat 'r wet op til was. Deer wazze alderlai dinge oit-'estald, die je aers niet zagge: prente, prenteboeke, alderlai spulletjes, ganzebord, boereskroom in zuk slag; lekkerghaid, zoo als poppetjes in beessies van zoiker in sukkelaet, maer ok 'emaekt van spul, dat deer niet veul op leek. Veeders zeep, in alderhande kleure in vorreme, weerbai nooit de „dukaetekakkers” mekerde, enz. enz. Bai de meeste bakkers stinge groote taaie-poppe, vraiers in vraisters in dito van zoikergoed achter de raeme te praike. Deer wazze kanjers bai, soms zoo groot as 'n jonge van 'n jaar of tien. In dik wazze die ok! Wet deer mee beurde zel veerderop wel oit komme, deer benne we nag niet an toe.

Je konne ok „tafels kaike”, gien leege, maer mit wet 'r op. Sommege winkeliers hadde ind 'rloi kamer achter of naest de winkel, 'n oitstalleng van Suntere Klaesgoed. Dat wier *de tafel* 'enoemd. Deer dene de mense d'rloi inkoope in de kindere mogge deer ok 'n oochie lete gaen, over al die begeerleke dinge.

D'r wazze winkeliers deer je voor dat kaike betaele moste, drie of vaif sente. Die wet kocht was deer netuurlek vrai van. 't Was veulal vol, bai die tafels. Op veul jonges was de baes niet erg 'esteld, want die hadde gien dikke beurs in d'rloi zak, in d'r wazze d'r wel onder die, as 'r niet op-'elet wier, niks te onnoozel wazze om wet weg te kaike. Zukke klante kon ie misse.

De grooste oitstalleng van speulgoed ko'je bewondere in de winkel

van Van Aken, benoorden de Doopsgezinde kerk, an de Wessai, op Sendam. Deer keek je, as jonge, „je ooge oit”. Déér was je wet te zien!

Pakhoize, mit kirreltjes 'r bai, in an touwe, die bove oit de loike honge, hínge de baele; ophaelbregge, moletjes, bouwdooze, legkaerte, alderlai vermaekspulletjes; hobbelppeerde in douwpeerde — op rolle — van hout, maer ok in 'n soort van hoid, òp-'evuld, in mit glaeze ooge, maene in steerte, net echte, kleine peerdjes. Poppe, poppekaemers, wíegies in poppewaeges; keukes in kaemers, winkeltjes, te veul om op te noeme. Dat was 'n pracht, asstin as dat allegaer 's eves verlicht was.

Den sting 't deer altaid vol van de kaikers, vooral kindere, weervan de meeste gien kans hadde om deer 'n dingetje van te kraige, dat was „gien spek, voor hullies bek”, want vader verdiende amper genog om 'rloi te kleede in te ete te geve. Ja, die „goeie ouwe taid” was voor mienigien alles behalleve goed. Om nag effies bai díe winkel te blaive, nag 'n klain tussevoegseltje.

Op 'n evend, mit heel mooi weer, was 't deer bar vol van kaikers in kaiksters. Ze verdronge mekaer om dicht bai de raeme te komme in hadde niet in de gaete wet 'n paer jonges deer, achter d'rloi, oitvoerde. Dat was niet veul goes, want die wazze bezeg om, mit 'n pakneeld in dun touw, jasse, mantels in doeke van de achterste rai, an mekaer vast te naaie. Toe ze deer klaer mee wazze, skreeuwde ze:

„'n Peerd op hol, maek dat je weg komme!”

Wet deer 't gevolg van was, is makkelijk te begraipe. De twee schaivoite stinge, op 'n ofstand, de kloit oit te lache, in degene die niet an mekaer vast zatte, hadde ok groote ket.

Op de leste Zaterdagevend, voor Suntere Klaes, was 't, bai veul bakkers, „vergooie”. Den was de bakkerai meestal vol vollek. Op 'n lange tafel stinge de hallef ponde zoikergoed (speculaas) in zakkies, òp-'ehoopt. Achter de tafel de baes in de vrouw, of de knecht, in op die tafel de gooi- of smakbak mit de dobbelstiene. 'n Peterolielamp verspraidde over alles 'n zacht licht, de warmte van de oven verhoogde de gezelleghaid, in je neus gong te gast an de lucht die in bakkerai hong. Allegaer dinge om nooit te vergete.

Zoo'n hallef pond zoikergoed, kostte toe tertaid, 'n kwartje, in deer ko'je mit z'n vaive nè gooie, de man vaif sente. Wie de meeste ooge gooide kreeg z'n hallef pondje. Twee „gelaikers” mochte over-

gooie, 't gong allegaer eerelek in z'n werk. Onder de jonge klante wazze d'r wel, die, asse zoo'n zakkie 'ewonne hadde, de inhoud mitien maer seldaet maekte. Aere liete 't zakkie rond gaen in zoo-doende kregde de loi, die gien gelukkege hand van gooie hadde, toch ok nag 'n proefie.

Zoo'n vergooiing kon 'n heele taid anhouwe, want de voorraed zoikergoed was meestal niet gering. Onderhand liepe de klante òf in an. Huisvaders, die 'n zakkie meester wiere, drostte veulal mitien op hois òf, maer meerendeels bleven de bezoekers, want 't was 'n gezellige evend. As den op 't lest de tafel leeg was, kwam de verloteng van de eerder 'enoemde, groote poppe an de orde. De lootjes deer-voor, wazze meestentais al an de man 'ebrocht, bai de klante van de bakker, zoo onder 't vente deur. As 'r nag over wazze, den gonge die, op zoo'n evend, in de bakkerai wel van de hand.

De lootjes wiere deur ien van de bezoekers oit de bus 'ehaeld in an de baes over-'egeve.

Die vouwde ze ope in, zoo as van zelf spreekt, zai die den, temet zonder ophouwe: *niet*, want 'r wazze maer 'n bietje praize te trekke.

Wie zoo'n groote vraister of vraier toeviel, had 'n heele taid wet te snoepe en kon deer, mit *koppiestaid*, lank van geniete.

Op 5 December wiere, 's evens, de seprizes in-'egoid, want dat was de seprize-evend.

Den hoorde je, hier in deer, de deure klappe in de brengers of brengsters van de pakkies, hard wegholle. Binneshois was 't den 'n drokte van belang. Oitpakke en, nè gelang de inhoud van de pakkies mee of teuge viel, blaie of lange gezichte.

De ien was mit 'n klaineghaidje dik op z'n roiker, 'n aer keek nag lillek as ie 'n kostbaer ding kreeg, omdat 't niet in de smaek viel. 'n Verschainsel dat nag de wereld niet oit is!

't Feesteleke van de evend wier verhoogd deur 'n pot melksukke-laet in 't knabbele op 'n brokkie taai- of zoikergoed. De klaintjes mogge wet langer opblaive in, voor ze onder de wol gonge, 'n mandje zette.

De vollegende ochend wazze ze al vroeg bai de pinke, om te zoeke, want meestal wazze de mandjes op-'eskole. Bai 't oitpakke van de mandjes viel 't zelfde op te merreke, as weer bove al op-'eweze wier, want de karakertrekken, weer deer op 'edoeld wier, tref je an bij

klain in groot. De ien is gauw, de aer is nooit tevrede, dat is nou iemael niet aers. Eerst bedoelde benne niet te beklaege, de aere moet je nooit beklaege, as se d'r loi klachte oite. (Dut zoo effies tusse twee haekies).

In den, op Suntere Klaesochend, bai 't skool! Deer za'je den heel wet nuuwe griftekokers, sponzedooze in inklappies, in hoorde je heele verhaele over gusterevend in van ochend, wet 'r allegaer 'ebeurd in 'ekrege was. Helaes, wazze d'r maer al te veule, die dat allegaer anhoorde, mit bedroefde gezichte, omdatte ze niks 'ekrege hadde, deurdat, zoo as'rloi wais'emaekt was, 't peerd van Suntere Klaes 'n poot 'ebroke hadde, vóór 't an hullies hois toe was.

Maer, op de grootere had dat spreukie geen vat meer, die begrepe wel weer 't roer streek.

Gelukkig is dat kinderleed nou grootendeels op-'eëve. Suntere Klaes raidt nou overal rond, niet meer over de daeke, maer deur de straete, in de klaintjes worre niet vergete.

P. BOORSMA